

Strateški okvir ekonomskog razvoja i razvoja turizma: slučaj šire područje Trebevića

SAŽETAK

Strateški okvir ekonomskog razvoja i razvoja turizma : slučaj šire područje Trebevića je financiran u okviru EU projekta: „Grants for RDAs – SERDA“ i implementiran od strane SERDA-e. Ekonomski institut Sarajevo je angažovan da uradi odgovarajuća istraživanja i analize i izradi izvještaj. Elaborat o strateškom okviru ekonomskog razvoja i razvoja turizma šireg područja Trebevića sadrži analizu postojećeg strateškog okvira, infrastrukture, razvoj proizvoda, brendiranje i elemente konceptualnog strukturiranja razvojne strategije za ekonomski razvoj i razvoj turizma šireg područja Trebevića (inicijalna struktura, situaciona i SWOT analiza, prioriteti, ciljevi, akcije, projekti, finansiranje, očekivani rezultati i naredni koraci. Elaborat je prezentiran na 78 stranica, sadrži 45 slike, 18 tabela, 2 grafika, 114 referiranja. U pripremi je korišteno 48 naslova, 17 linkova. U izradi je primijenjena relevantna metodologija (primarna istraživanja, kritička analiza sekundarnih resursa, intervju, anketa, situaciona, SWOT i druge relevantne analize, radionice, panel analiza, i druge metode).

Područje Trebevića nije pokriveno prostorno planskom i provedbenom dokumentacijom, pa je potrebno pristupiti izradi relevantne dokumentacije. Područje Trebevića je od 1948. predmet zaštite. U prostorno planskim dokumentima do 1985. kao područje Trebevića se tretira kao prostor od 2873 ha, a nakon toga prostor od 3586 ha. Do 1992. Trebević je pripadao teritoriji grada Sarajeva i sagledavan je integralno. Ovaj kontinuitet je prekinut. 1992. Prostor Trebevića u prostorno planskoj dokumentaciji nakon 1992. tretira se kao dio od 367 ha na teritoriji Kantona Sarajevo i dio od 3219 ha na teritoriji grada Istočno Sarajevo. U okviru rada na prostorno planskoj dokumentaciji 2012. pomjerena je granica - dio Trebević u Kantonu Sarajevo i prostor zaštićenog pejzaža Trebević se povećao sa 367 na 401 ha. U relevantnoj dokumentaciji Republike Srpske i Grada Istočno Sarajevo govori se o zaštićenom području veličine 1000 ha, sa prostorom prve zaštite od 200 ha.

Postojeći potencijali dijela Trebevića u Kantonu Sarajevo su predmet revalorizacije. Potrebno je pristupiti revalorizaciji prirodnih i drugih vrijednosti prema međunarodno prihvaćenim i validnim metodologijama za cijelo područje planine. Kao potencijali evidentirani su: položaj u blizini dvije velike urbane aglomeracije, u blizini turističkih centara, laka dostupnost, lijepi vidikovci, ponovna izgradnja žičare kao posebne atrakcije, koja ovo izletište diferencira u odnosu na konkurenciju, druge prirodne i kulturno-historijske vrijednosti, interes za planinu, uspostavljena saradnja zainteresiranih lokalnih zajednica, gradova, javnog, civilnog i privatnog sektora. Infrastruktura na području planine, posebno na teritoriji Istočnog Sarajeva je u uglavnom devastirana, zastarjela i treba temeljitu i značajnu rekonstrukciju, obnovu ili potpuno novu izgradnju.

Područje u perspektivi može ponuditi izvanredne vidike (atrakcija žičara), prostor za izlete različitih starosnih, zdravstvenih, obrazovnih i profesionalnih grupa stanovništva, prostor za rekreaciju široke lepeze rekreativaca, dopunu turističkoj ponudi grada Sarajeva i olimpijskih planina, edukaciju za sve školske uzraste (od moje okoline u okviru predškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja, preko biologije, geografije, tjelesni odgoj u osnovnim i

srednjim školama, škola u prirodi, do čitavog niza predmeta u okviru dodiplomskog, master i PhD studija na Univerzitetu, tematske edukacije organizirane od strane zemaljskog i drugih muzeja, putovanja u prošlost (srednji vijek, turski, austrougarski period, period Kraljevine Jugoslavije, Narodne, Federativne i Socijalističke Jugoslavije, period 1992-1995., penjanje stazama sa početka prošlog stoljeća, putovanja u svemir (opservatorija), agroturizam, avanturistički turizam (penjanje, paraglajding, brdski biciklizam, speleologija, slično), ruralni turizam, prostor za udruge, udruženja, društva (izviđači-skauti, planinari, drugi), evente (promocije, premijere, zabave, proslave kompanija, Sarajevo filme festival, MESS, Teatar fest, Jazz festival, Sarajevska zima, Bašćaršijsko ljeto, drugo), pješačenje za različite grupe (formiranje društava za šetnju), jahanje, branje ljekovitog bilja i gljiva, lov, ribolov, prostor za snimanje spotova, filmova, prostor za psihofizičko kondicioniranje: preventivno, medicinski indicirano, posttraumatsko, kombinirano za hospitalizacijom (dnevnom, stacionarnom), drugo. Destinacija bi se trebala pozicionirati u svijesti posjetilaca kao mjesto sa relativno širokom izletničkom ponudom (usluge, smještajni kapaciteti, ugostiteljstvo, itd) i bogatim ambijentalnim-prirodnim karakteristikama. Destinacija se ne smije pozicionirati kao mjesto masovnog turizma. Osnovna premisa djelovanja destinacije je očuvanje prirode i fokusiranje na specifične segmente. Ni u kom slučaju se ne smiju desiti situacije u kojima se nalaze Bjelašnica ili Vlašić u smislu urbanizacije i devastacije prostora. Elementi pozicioniranja trebaju biti uključeni u politiku brendiranja koja će se voditi osim samim proizvodima i uslugama i kroz kontinuiranu promociju i kreiranje pozitivnog imidža.

U okviru situacione analize i SWOT analize identificirane su potražnja i konkurencija, snage i slabosti same planine, ali i prilike i prijetnje iz okruženja. Identificirane su sljedeće moguće strategije: strategija dinamičnog lokalnog ekonomskog razvoja i razvoja turizma, strategija eliminiranja prepreka korištenjem snaga, strategija nekorištenja prilika zbog slabosti i strategija potpune destrukcije i devastacije područja sa dalekosežnim negativnim posljedicama za urbane i turističke centre u neposrednoj blizini. Analizirane su dvije grupe izletišta konkurenata: postojeća (Vrelo Bosne, Bijambare, Skakavac) i izranjajuća. (Barice, kanjon Miljacke, Bisoko, drugi). Na temelju istraživanja identificirani su prioriteti, i to: prvi prioritet: očuvanje; drugi prioritet: zaštita i treći prioritet: razvoj Trebevića kao izletišta i područja rekreacije. Iz ovih prioriteta izvedeni su strateški ciljevi, koje prate akcije i projekti. U Elaboratu se daje akcioni okvir sa nosiocima i rokovima. Sastavni dio Elaborata su i očekivani rezultati. Projekti su sistematizirani u projekte prve i druge faze. U prvoj fazi koja se odnosi na vremenski okvir 2012-2014. planirano je aktiviranje lokaliteta: Vidikovac, Ravne, Brus i Dobre vode, te sela Dovlići. U drugoj fazi, koja se odnosi na vremenski period poslije 2014. planirano je aktiviranje i drugih lokaliteta i drugih sela na planini.

Iskorištavanje turističkih potencijala Trebevića zahtjeva značajna ulaganja u infrastrukturu i gradnju smještajnih, zabavno-rekreativnih i ugostiteljskih kapaciteta. Osnovni kriterij za investiranje je održivost razvoja na Trebeviću uz potrebu očuvanja izvornog pejzaža i okolišnih specifičnosti planine. Investiciona ulaganja se mogu promatrati fazno. Najveći dio ulaganja odnosi se na rekonstrukciju Trebevičke žičare, čije će okončanje u 2014. dati snažan impuls razvoju turizma i pokretanju drugih neophodnih aktivnosti i investicionih ulaganja za poticanje turizma. Od mogućih izvora investicionih ulaganja sredstva IPA fondova i donacija imaju najveći doprinos u razmatranju mogućnosti financiranja javnih investicija. Kod privatnih investicija dominantni su ulogi privatnih domaćih i stranih investicija. Javno privatno partnerstvo se ukazuje ka izvjesna mogućnost u dodjeli koncesije na Trebevićku žičaru privatnom investitoru koji bi imao motiv gradnje tržišno orijentiranih turističkih kapaciteta.

I na kraju su definirani naredni koraci i preporuke. Naredni koraci vezani za ekonomski razvoj i razvoj turizma na području Trebevića: formiranje tima za koordinaciju aktivnosti vezanih za zaštitu, očuvanje i razvoj Trebevića; izrada Elaborata o valorizaciji prirodnih i kulturnih vrijednosti planine Trebević, izrada Studije izvodljivosti, izrada Separata zaštite područja planine Trebević; donošenje Zakona o zaštiti; Odluke o pristupanju izradi Prostornog plana područja posebnog obilježja zaštićenog pejzaža planine Trebević; Odluke o provođenju plana; priprema Plana upravljanja; utvrđivanje upravitelja; paralelno sa radom na dokumentaciji mogu se voditi aktivnosti na: promociji planine kao izletišta i područja rekreacije; područja za investitore; okončanju radova na rekonstrukciji/izgradnji Trebevićke žičare; obnovi saobraćajne i komunalne infrastrukture; obnovi turističke infrastrukture i razvijanju ponude i brendiranje. Preporučuje se hitno poduzimanje aktivnosti na osiguravanju sigurnosti posjetilaca izletnika (mine, nečistoće, kriminal, drugo), kontinuirano praćenje poziva za apliciranje prema izvorima sredstava, projekatima, zatim nastavak i jačanje koordiniranih aktivnosti svih učesnika u vezi sa ekonomskim razvojem i razvojem turizma na području Trebevića, detaljna ekspertna procjena ekološke, socijalne i ekonomske održivosti svake aktivnosti koja bi se realizirala na području Trebevića, kao i analiza opravdanosti povećanje prostora Trebevića koji bi bio pokriven raznim režimima zaštite sa sadašnjih oko 38 %.